

EKONOMICZNA ANALIZA PRAWA

**Wykład dla doktorantów
rok akademicki 2023/2024**

Dr hab. Włodzimierz Gromski

EKONOMICZNA ANALIZA PRAWA

Współczesna ekonomiczna analiza prawa, określana najogólniej jako „stosowanie narzędzi ekonomicznych do analizy tego, jakie prawo jest czy też jakie powinno być” (J. Stelmach, B. Brożek), powstała w USA na przełomie lat pięćdziesiątych i sześćdziesiątych ubiegłego wieku.

EKONOMICZNA ANALIZA PRAWA

Najczęściej wskazuje się na 3 przełomowe publikacje, które zapoczątkowały EAP:

- R. Coase, *The Problem of Social Cost*, „Journal of Law and Economics” (1) 1960, s. 3 i nast.
- G. Calabresi, *Some Thoughts on Risk Distribution and the Law of Torts?* „Yale Law Journal” (70) 1961, s. 499 i nast.
- Armen Alchain, *Some Economics of Property Rights*, „Il Politico” (30) 1965, s. 816-829.

EKONOMICZNA ANALIZA PRAWA

**Za ważny moment w rozwoju współczesnej EAP
uważa się publikację książki:**

**R. A. Posnera, *Economic Analysis of Law*, Little Brown,
Boston 1972.**

EKONOMICZNA ANALIZA PRAWA

Ekonomiczne podejście do prawa zaproponowane przez wymienionych wyżej autorów w krótkim czasie znalazło licznych kontynuatorów. Rozwijały się badania, obradowały konferencje, ukazywały publikacje, powstawały katedry na uniwersytetach oraz czasopisma naukowe.

EKONOMICZNA ANALIZA PRAWA

Najważniejsze czasopisma naukowe EAP:

- **Journal of Law and Economics (rok zał. 1958)**
- **Journal of Legal Studies (rok zał. 1972)**
- **Research in Law and Economics (rok zał. 1979)**
- **International Review of Law and Economics (rok zał. 1981)**
- **Journal of Law, Economics, and Organization (rok zał. 1985)**
- **European Journal of Law and Economics (rok zał. 1994)**
- **Journal of Empirical Legal Studies (na początku XXI w.)**

EKONOMICZNA ANALIZA PRAWA

EAP często określa się jako RUCH (MOVEMENT). Uważa się, że nazwa ta, z uwagi na szerszy zakres, lepiej oddaje specyfikę tego podejścia do prawa niż określenia takie, jak: paradygmat (S. Kuhn), program badawczy (I. Lakatos) czy szkoła naukowa. RUCH oznacza tu ugrupowanie osób luźno dzielących naukowe lub praktyczne, a w szczególności polityczne cele. Law and Economics Movement jest właśnie takim ugrupowaniem badaczy, którzy luźno dzielą określone cele naukowe. Nie wyklucza to wewnętrznych podziałów w obrębie ruchu np. na szkoły naukowe.

(Ejan Mackaay)

EKONOMICZNA ANALIZA PRAWA

W Polsce pierwsza publikacja o EAP ukazała się bodajże w 1982 r., a więc niemal dwadzieścia lat po artykule R. Coase'a. Jej autorem był W. Karsz z Uniwersytetu Łódzkiego.

(Zob. W. Karsz, Ekonomiczna analiza prawa w prawoznawstwie amerykańskim, "Studia Prawno-Ekonomiczne", t. XXVIII, 1982.)

EKONOMICZNA ANALIZA PRAWA

TERMINOLOGIA:

„economic analysis of law” („ekonomiczna analiza prawa”)

„Law and Economics” („Prawo i ekonomia”)

„economic approach to law” („ekonomiczne podejście do prawa”)

EKONOMICZNA ANALIZA PRAWA

PRAWOZNAWSTWO:

- 1) w znaczeniu wąskim to nic innego jak nauki prawne (np. K. Opałek, Z. Ziemiński);**
- 2) w znaczeniu szerokim: wszelkie „zawstwo prawa”, obejmujące obok prawoznawstwa jako nauk prawnych również praktyczne umiejętności prawnicze, związane z argumentacją i negocjowaniem rozstrzygnięć, a więc tzw. metodykę wykonywania zawodu prawniczego.**

EKONOMICZNA ANALIZA PRAWA

Pojęcie DYSZYPLINY NAUKOWEJ jest użyteczne przy klasyfikacji nauk, pojęcie TEORII NAUKOWEJ w analizie funkcji nauki. Dyscypliny wydzielane są z uwagi na kryteria historyczne, organizacyjne, praktyczne, teorie ze względu na kryteria metodologiczne.

Teoria naukowa (empiryczna) jest zbiorem ogólnych praw (hipotez) uporządkowanych wedle relacji konsekwencji logicznej, tj. podzielonym na aksjomaty (założenia, postulaty, naczelną hipotezę, zasady) oraz wynikające z nich twierdzenia; do definicyjnych cech teorii zalicza się niekiedy funkcje eksplanacyjne i (lub) przewidystyczne.

EKONOMICZNA ANALIZA PRAWA

STANOWISKA W SPORZE O METODĘ PRAWNICZĄ (1):

- **odrzućcie metody** („trzy słowa zmienione przez prawodawcę, a całe biblioteki idą na śmieci”; Hutcheson – ”hunch”, odwołanie do intuicji; Critical Legal Studies – dekonstrukcja tradycyjnej metodologii prawoznawstwa)
(za J. Stelmachem i B. Brożkiem)

EKONOMICZNA ANALIZA PRAWA

STANOWISKA W SPORZE O METODĘ PRAWNICZĄ (2):

-**heteronomia metodologiczna** (analityczna filozofia prawa – recepcja metod matematycznych, logicznych i lingwistycznych; realizm prawny – oparcie na metodologii nauk empirycznych: szkoła wolnego prawa, realizm amerykański: W.O. Holmes, K. Llewellyn; socjologiczna jurysprudencja: R. Pound; psychologia: L. Petrażycki, realizm skandynawski: K. Olivecrona; metody innych nauk – teoria systemowa N. Luhmann, G. Teubner; ekonomiczna analiza prawa: R.A. Posner; teoria argumentacji; hermeneutyka prawnicza)

(za J. Stelmachem i B. Brożkiem)

EKONOMICZNA ANALIZA PRAWA

STANOWISKA W SPORZE O METODĘ PRAWNICZĄ (3):

- **autonomia metodologiczna** (jurysprudencja rzymska – budowa podstaw metodyki i teorii wykładni: znane i stosowane paremie i topiki prawnicze; szkoła historyczna: F.C. von Savigny; pozytywizm prawniczy – obrona naukowości prawoznawstwa przez wykazanie istnienia specyficznie prawniczych metod, gwarantujących rozstrzygnięciom prawniczym konieczne minimum intersubiektywnej komunikowalności i sprawdzalności, tzw. sylogizm prawniczy: J. Austin; normatywizm – „czysta metoda prawnicza”: H. Kelsen)

(za J. Stelmachem i B. Brożkiem)

EKONOMICZNA ANALIZA PRAWA

Tezy modelu nauki empirycznej:

- **przedmiotem nauki jest opis rzeczywistości, sprowadzonej do niezależnych od człowieka faktów;**
- **opis ten jest dokonywany w zdaniach prawdziwych albo fałszywych w języku danej teorii;**
- **opis ten prowadzi do ustalenia określonych hipotez, które służą wyjaśnianiu i/lub przewidywaniu zjawisk;**
- **hipotezy te są weryfikowane i/lub falsyfikowane.**

EKONOMICZNA ANALIZA PRAWA

Tezy modelu nauki humanistycznej:

- (a) przedmiotem nauki jest zrozumienie faktów;
- (b) rozumienie polega na przypisaniu materialnemu substratowi tych faktów sensu, znaczenia lub wartości, co wyraża się w wypowiedziach niekoniecznie będących zdaniem prawdziwymi albo fałszywymi w języku danej teorii;
- (c) rozumienie prowadzi do rekonstruowania lub tworzenia przedmiotów kulturowych;
- (d) zdania są weryfikowane i/lub falsyfikowane inne wypowiedzi są uzasadniane ze względu na przyjęte przesłanki.

EKONOMICZNA ANALIZA PRAWA

Zagadnienia prawoznawstwa w ujęciu analitycznym

(1):

(A) wypracowanie aparatu pojęciowego,
systematyzacja oraz opis systemu prawa;

Norma N_1 obowiązuje w systemie S w czasie T .

(B) wykładnia i stosowanie prawa;

Wyrażenie językowe J ma znaczenie Z w normie N_1 .

(C) funkcjonowaniem prawa jako zjawiska
społecznego;

Norma N_1 w warunkach W_1 wywołuje konsekwencje SK_1 .

EKONOMICZNA ANALIZA PRAWA

Zagadnienia prawoznawstwa w ujęciu analitycznym

(2):

(D) problemy *de lege ferenda* (polityka prawa);

Jeśli chcemy wpłynąć na adresatów w sposób B w warunkach W_1 , to powinniśmy ustanowić normę N_1 .

(E) pozasystemowa ocena prawa;

Norma N_1 ma wartość W_s (np. słuszność, sprawiedliwość).

Norma N_1 ma wartość W_i jako środek do osiągnięcia celu C.

(F) zagadnienia filozoficzne i metodologiczne;

Prawo jest przedmiotem typu PO.

Prawo jest poznawalne w sposób SE.

Prawo jest badane za pomocą metod i technik $MT_1, MT_2 \dots MT_n$.

EKONOMICZNA ANALIZA PRAWA

Z. Ziemińskiego podział problematyki prawoznawstwa:

- Dogmatyczna - dotyczy tego, jakie normy należą w danym czasie do rozważanego systemu prawnego. Wtórnie dotyczy rozstrzygnięcia o kwalifikacji prawnej określonych czynów, zdarzeń i sytuacji.
- Socjotechniczna - polega na tym, jak przez stanowienie prawa lub jego stosowanie uzyskiwać zamierzone skutki społeczne.
- Teoretyczna - dotyczy formułowania twierdzeń o obowiązującym prawie w różnych jego aspektach (np. formalnym i realnym).
- Metodologiczna - zajmuje się opisem metod lub formułowaniem dyrektyw metodologicznych.

EKONOMICZNA ANALIZA PRAWA

INTEGRACJA WEWNĘTRZNA PRAWOZNAWSTWA

INTEGRACJA ZEWNĘTRZNA PRAWOZNAWSTWA

EKONOMICZNA ANALIZA PRAWA

INTEGRACJA WEWNĘTRZNA PRAWOZNAWSTWA:

postulat zapewnienia komunikacji i współpracy między poszczególnymi naukami prawnymi (np. przenoszeni konstrukcji pojęciowych wypracowanych w jednej dyscyplinie do innej, koordynacja badań obejmujących różne gałęzie prawa, opracowanie wspólnych elementów aparatury pojęciowej).

EKONOMICZNA ANALIZA PRAWA

INTEGRACJA ZEWNĘTRZNA PRAWOZNAWSTWA:

postulat przewyciężenia izolacji nauk prawnych w stosunku do innych dziedzin wiedzy, powiązany z hasłem walki z formalizmem prawniczym, głównymi kierunkami integracji miały być socjologia i psychologia, a także nauki o języku i logika. Pojawia się też postulat integracji z ekonomią.

EKONOMICZNA ANALIZA PRAWA

Według K. Opałka pojęcie „integracji nauk” można rozumieć trojako:

- jako dążenia do ujednoczenia badań prowadzonych w obrębie różnych nauk,**
- jako dążenia do koordynacji badań,**
- jako dążenia do współpracy poszczególnych dyscyplin.**